

*Рекуненко Т. О.,**кандидат юридичних наук, доцент,**в. о. заступника начальника кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Національного університету державної фіскальної служби України*

ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ФАКТИЧНА ПІДСТАВА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена розгляду правопорушення як фактичної підстави настання адміністративної відповідальності. Розглянуте питання визначення поняття адміністративного правопорушення. Надано характеристику адміністративного правопорушення. Розглянуто підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення.

Ключові слова: правопорушення, адміністративна відповідальність, підстава притягнення до відповідальності.

Постановка проблеми. Комплексне дослідження сутності адміністративного правопорушення є актуальним і важливим напрямом наукового пошуку для юридичної науки. Особливої значущості воно набуває в сучасних умовах українського суспільства, коли, з одного боку, зростає кількість правопорушень, а з іншого – поставлено завдання побудови європейської демократичної держави та громадянського суспільства.

Скоєне адміністративне правопорушення тягне за собою настання адміністративної відповідальності, яка виражається у призначенні органом чи посадовою особою, наділеними відповідними повноваженнями, адміністративного стягнення особі, яка вчинила адміністративне правопорушення. Безпосередньо адміністративне стягнення виражається в санкції правової норми, яка реалізується за допомогою видання відповідним органом особливого акта (постанови, рішення тощо). На підставі таких актів, у яких описується вчинене правопорушення, і виникає відповідальність.

Питання, які стосуються проблематики адміністративної відповідальності та адміністративних правопорушень, були об'єктами пильної уваги як у численних роботах науковців радянського періоду, так і в сучасному українському правознавстві. Даним питанням приділяли увагу такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, Ф.Г. Бурчак, К.П. Вова, Л.В. Коваль, Т.О. Коломоєць, Д.М. Лук'янець, О.А. Ніколаєв, Б.В. Російський, В.Я. Тацій, О.Л. Чернецький, М.Д. Шиндяпіна та інші. Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, присвячених предмету дослідження, варто констатувати активізацію наукових розвідок у зв'язку із розширенням предмету адміністративного права, появу нових суб'єктів-деліквентів, складів адміністративних правопорушень та загалом – концептуальним оновленням адміністративно-деліктоного права.

Мета статті – комплексно дослідити і надати характеристику поняттю «адміністративне правопорушення». Розглянути підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі вже досить давно присутня концепція, яка розглядає правопорушення як різновид юридичних фактів, що породжують право-

відносини відповідальності і водночас є підставою юридичної відповідальності [12, с. 68]. Така концепція з'явилася ще за часів СРСР і отримала своє поширення не тільки в адміністративному праві. В теорії права під юридичним фактом розуміють конкретні життєві обставини (умови, ситуації), з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правовідносин [6, с. 533]. Таке трактування юридичного факту є усталеним і має незмінну форму з кінця 70-х років ХХ ст.

Юридичний факт, на основі якого виникають правовідносини відповідальності, є досить складним утворенням і включає в себе не лише вчинення правопорушення – конкретні життєві обставини, але й формальні моменти, а саме – наявність норми права, яка пов'язує виникнення правовідносин відповідальності з конкретними життєвими обставинами [12, с. 70]. У зв'язку з цим слід відрізнити формально юридичне поняття «адміністративне правопорушення» від поняття «склад адміністративного правопорушення». Говорячи про поняття «адміністративне правопорушення», слід мати на увазі норму права, сформульовану в ч. 1 ст. 9 КУпАП, яка відображає ознаки (загальну соціально-психологічну та юридичну природу) діяння, названого адміністративним правопорушенням. При цьому елементи складу адміністративного правопорушення, за допомогою яких діяння може бути кваліфіковано як адміністративне правопорушення, вирішують інше завдання. Основною метою існування такої юридичної абстракції, як «склад адміністративного правопорушення», є притягнення конкретної винної особи до адміністративної відповідальності. Тому отождення адміністративного правопорушення як явища об'єктивної дійсності і поняття складу адміністративного правопорушення є помилковим.

Продовжуючи наше дослідження, підкреслимо, що поняття «адміністративне правопорушення» є формально визначеним, оскільки воно сформульовано й закріплено законодавцем у ст. 9 КУпАП. Згідно з даною статтею адміністративним правопорушенням визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Зазначимо, що подібне поняття адміністративної відповідальності закріплено в багатьох кодексах про адміністративні правопорушення країн СНД.

У наукових джерелах виділяють від трьох до шести ознак, що характеризують адміністративне правопорушення. Наприклад, Б.В. Російський називає такі три ознаки, які, на його думку, притаманні адміністративному правопорушенню: протиправність, винність і караність [10, с. 35]. Л.А. Калініна до зазначених ознак додає суспільну небезпечність [4, с. 51–53]. Г.А. Кузьмичова та Л.Л. Попов зазначають, що адміністративне

правопорушення – це суспільно небезпечне, протиправне, винне, каране діяння (активна поведінка) або бездіяльність [1, с. 317–322]. Д.М. Бахрах серед ознак адміністративного правопорушення виділяє:

- суспільну шкідливість;
- адміністративну протиправність;
- діяння, тобто свідому, вольову дію або бездіяльність однієї чи декількох осіб;
- діяння, вчинене фізичною або юридичною особою. Таке діяння не може бути вчинено неорганізованою групою громадян, складною організацією, яка є юридичною особою (партія, фінансово-промислова група та інші), філією та іншими структурними підрозділами юридичної особи;
- винність, тобто це діяння свідоме, вольове, вчинене умисно або необережно;
- караність.

Можливість застосування адміністративних стягнень є загальною властивістю адміністративних правопорушень [3, с. 546–547]. Аналіз зазначених вище позицій дозволяє нам виділити три незмінних ознаки адміністративного правопорушення: протиправність, винність і караність.

Перші дві ознаки прямо названі законодавцем, у зв'язку з чим їх приналежність до адміністративного правопорушення є незаперечною. Що ж стосується такої ознаки адміністративного правопорушення, як караність, то обґрунтованість її виділення під час характеристики адміністративного правопорушення знає критику. Ми, спираючись на «букву закону», можемо виділити три ознаки адміністративного правопорушення: протиправність; винність; дія (бездіяльність), за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Протиправність означає, що дане діяння заборонено санкціями норм права. Дана ознака дозволяє відрізнити адміністративне правопорушення від правомірних вчинків, а також від порушення інших соціальних норм поведінки, які можуть не відповідати нормам моральності, моралі, звичаям, проте теж не вважаються протиправними. Крім того, протиправність означає, що діяння спрямоване проти встановленого правопорядку. При цьому слід зазначити той факт, що адміністративному правопорушенню притаманна не просто протиправність, а адміністративна протиправність, яка має міжгалузевий характер, оскільки законодавство про адміністративні правопорушення спрямовано на захист виникнення і розвитку суспільних відносин, регульованих різними галузями права, і закріплюється законодавцем шляхом запровадження відповідних складів адміністративних правопорушень не лише в КУпАП, але і в інші нормативно-правові акти (наприклад, Митний кодекс України). Наявність саме цієї ознаки дозволяє відмежувати адміністративні правопорушення від інших правопорушень.

Винність – характеризує психічне ставлення особи до вчиненого протиправного діяння та його наслідків. Вчинення протиправного діяння особою, яка через певні психологічні особливості (малолітній вік, неосудність) не усвідомлює суспільної небезпеки своєї дії / бездіяльності, виключає можливість притягнення даної особи до адміністративної відповідальності. Зазначимо, що сьогодні наявна проблема визначення винності під час кваліфікації адміністративних деліктів, оскільки у багатьох випадках взагалі неможливо визначити форму вини в окремих складах адміністративних правопорушень. Наведемо такий досить розповсюджений у реальному житті приклад. Водій

автомобіля відволікається розмовою з пасажиром, не помічає встановленого на узбіччі дороги знаку, що вимагає зупинитися перед проїздом перехрестя, та проїжджає його без зупинки. В діях водія є ознаки складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 122 КУпАП. Але виникає питання, чи є таке діяння винним? Очевидно, що в момент вчинення порушення правил дорожнього руху водій не усвідомлював протиправного характеру свого діяння, оскільки був зайнятий розмовою з пасажиром, тобто про умисел в цьому разі йтися не може. З іншого боку, визначення необережної форми вини вимагає оцінки відношення порушника до наслідків вчиненого ним діяння, проте ч. 2 ст. 122 наслідків як ознаки об'єктивної сторони не передбачено, а відтак, необережна форма вини не може бути кваліфікована. В наведеній ситуації формально вина водія відсутня як у формі умислу, так і у формі необережності [5, с. 4]. Подолати наявну колізію можна, доповнивши перелік видів вини, визначених в КУпАП, такими видами, що відображають особливості правопорушень із формальними складами, а саме: наміром та необачністю.

Адміністративне правопорушення також характеризується тим, що воно є певним поведінковим актом, тобто діянням особи – суб'єкта права. Діяння може бути виражено як у активних діях, так і в бездіяльності. Саме діяння породжує охоронне правовідношення, яке тягне за собою настання несприятливих наслідків для винної особи. В даному випадку на правопорушника покладається обов'язок понести адміністративну відповідальність. Виконання даного обов'язку гарантується заходами державного примусу.

Правопорушення виступає як фактична підстава юридичної відповідальності, а, отже, і підстава для порушення справи про адміністративне правопорушення. Не є правопорушеннями і, відповідно, не можуть бути підставами адміністративної відповідальності та порушення справи про адміністративне правопорушення діяння, які зовні хоча й подібні до правопорушень, проте не є ними. До них ми відносимо злочини, тобто суспільно-небезпечні, винні, протиправні діяння, які є підставою не адміністративної, а кримінальної відповідальності. Якщо ж розглядати норми адміністративного права, то не є правопорушеннями діяння, вчинені в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами, і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода (ст. 18 КУпАП), або в стані необхідної оборони, тобто під час захисту державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони (ст. 19 КУпАП). Окремі науковці до таких винятків відносять також інститут малозначущості. Ми ж дотримуємося думки, що малозначущість правопорушення не скасовує факту вчиненої протиправної, винної дії чи бездіяльності, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Факт правопорушення зафіксовано, тільки його протиправний рівень настільки мінімальний, що правопорушника звільняють від адміністративної відповідальності, обмежуючись усним попередженням. Якщо

ж виходити з того, що малозначущість скасовує сам факт вчиненого правопорушення, оскільки адміністративна відповідальність не настає, то в такому разі не є правопорушеннями ті діяння, провадження по яких були закриті у зв'язку із закінченням строків притягнення до адміністративної відповідальності, оскільки адміністративна відповідальність по них також не настає. Але, як ми розуміємо, дана позиція є хибною.

Визначившись із сутністю та ознаками адміністративного правопорушення, перейдемо до розгляду складу адміністративного правопорушення. У зв'язку з відсутністю нормативно закріпленого поняття складу адміністративного правопорушення в КУпАП (незважаючи на те, що Кодекс оперує по тексту даною юридичною конструкцією), у науковій літературі наявні різні підходи до його визначення. Наприклад, Б.В. Російський складом адміністративного правопорушення називає встановлену правом сукупність ознак, за наявності яких конкретне діяння стає адміністративним правопорушенням [10, с. 41]. Вважаємо, що дане визначення не дозволяє чітко охарактеризувати сутність складу адміністративного правопорушення, оскільки з його змісту неможливо встановити, про яке право, що встановлює сукупність ознак, йдеться. Крім того, украї спірним вважаємо використання у визначенні терміна «ознаки», оскільки виникає питання про співвідношення цих ознак і ознак адміністративного правопорушення, розглянутих нами вище.

Існує позиція, згідно з якою в теорії адміністративного права під складом адміністративного правопорушення розуміється єдність встановлених Кодексом про адміністративні правопорушення об'єктивних та суб'єктивних ознак, що характеризують конкретне суспільно-небезпечне діяння як адміністративне правопорушення [1, с. 323]. Запропоноване визначення, як і попереднє, не може бути визнано конструктивним. Не цілком зрозуміло, що саме автор даного визначення має на увазі під словосполученням «єдність встановлених <...> об'єктивних і суб'єктивних ознак», оскільки слово «єдність» багатозначне і може розглядатися як: а) спільність, повна схожість; б) цілісність, згуртованість; в) нерозривність, взаємозв'язок [9, с. 166]. На нашу думку, визначати поняття складу адміністративного правопорушення більш доцільно за допомогою терміна «елемент». Найбільш прийнятною в цьому плані є позиція Л.А. Калініної, яка під юридичним складом адміністративного правопорушення розуміє сукупність обов'язкових об'єктивних та суб'єктивних елементів, встановлених законом у конкретній нормі, за допомогою яких законодавець визначає міру адміністративної відповідальності [4, с. 55].

Зазначимо, що в цілому, незважаючи на різні підходи до розуміння складу адміністративного правопорушення, всі автори сходяться у виділенні чотирьох його елементів (у окремих авторів – ознак): об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони.

Об'єктом будь-якого адміністративного правопорушення є ті суспільні відносини, на які спрямоване протиправне діяння (суспільні відносини у сфері охорони прав і свобод людини і громадянина, здоров'я громадян, санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, громадської моральності, навколишнього середовища, у сфері забезпечення встановленого порядку здійснення державної влади, громадського порядку, громадської безпеки, охорони власності тощо). Тому для характеристики об'єкта правопорушень необхідно визначити ті конкретні відносини, які мають відповідні родові ознаки

та охороняються адміністративно-правовими нормами, які передбачають відповідальність за протиправне посягання на них.

Під родовим об'єктом адміністративного правопорушення розуміється однорідна група суспільних відносин, спільних для ряду адміністративних правопорушень, яка є невіддільною і самостійною частиною загального об'єкта. Більшість глав Особливої частини КУпАП утворено за ознакою спільності родового об'єкта, адміністративних правопорушень, які входять до них. Видовим об'єктом адміністративних правопорушень своєю чергою є більш вузька група суспільних відносин у рамках родового об'єкта, на які посягають кілька адміністративних правопорушень.

Безпосередній об'єкт адміністративного правопорушення – це конкретні суспільні відносини, на які посягає правопорушник, здійснюючи правопорушення даного виду. Безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення є охоронювані санкцією статті (частиною статті) суспільні відносини, яким заподіює шкоду конкретне адміністративне правопорушення.

Об'єктивна сторона характеризує адміністративне правопорушення як акт поведінки відповідної фізичної особи, що виражений дією чи бездіяльністю, за який встановлена міра відповідальності. При цьому важливу роль у визначенні змісту об'єктивної сторони проступку відіграють такі ознаки, як настання негативних наслідків, а також місце, час та спосіб вчинення проступку. Деякі види адміністративних деліктів, позначені в КУпАП та інших актах, мають формальні склади, тому вважаються закінченими в момент вчинення передбаченої у правовому акті дії (бездіяльності) безвідносно до настання шкідливих наслідків (ст. 46-2 КУпАП «Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством)», ст. 175 КУпАП «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» тощо). Інші ж обов'язковою ознакою об'єктивної сторони називають настання шкідливих наслідків (ст. 90 КУпАП «Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України», ст. 184-1 КУпАП «Неправомірне використання державного майна» тощо).

Крім протиправного діяння (дії чи бездіяльності) і настання наслідків, до складу об'єктивної сторони адміністративних правопорушень входить наявність причинно-наслідкового зв'язку між цим діянням та негативними наслідками, які настали в результаті даного діяння.

Встановити причинно-наслідковий зв'язок – значить виявити обставини появи шкідливих наслідків дії, а також визначити, чи дійсно вони настали в результаті конкретного протиправного діяння, а також усвідомити, яким чином дане конкретне діяння вплинуло на величину цих наслідків [11, с. 72].

Суб'єктом адміністративного правопорушення є осудна особа, яка його вчинила. Суб'єкт адміністративного правопорушення – це не абстрактне поняття, що знаходиться поза часом і простором, а особа, яка фізично існує і завдає своїми протиправними діями шкоди об'єкту посягання. Проте сам суб'єкт як реально існуюча особа до складу не входить, оскільки є поняттям абстрактним. Склад містить лише ознаки, якими ця особа характеризується. Під час характеристики суб'єкта адміністративного проступку доцільно використовувати поняття адміністративної деліктоздатності як особливої юридичної властивості, що полягає у здатності (можливості) суб'єкта взяти на себе відповідальність за вчинений адміністративний проступок [8, с. 2].

Суб'єктів адміністративних правопорушень можна диференціювати на загальні та спеціальні. До першої групи належать усі особи, які проживають або перебувають на території України, що досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. До другої групи суб'єктів адміністративних правопорушень належать фізичні особи, які, крім загальних ознак, мають також додаткові, специфічні ознаки, що характеризують адміністративно-правовий статус особи та передбачені відповідним складом адміністративного проступку. Такими ознаками є:

- особливості праці, посадового становища (посадова особа);
- наявність судимості за минулу протиправну поведінку (особа, що знаходиться під адміністративним наглядом, особа, що раніше притягувалась до адміністративної відповідальності, злісний правопорушник);
- інші особливості правового статусу особи (військовослужбовець, водій, іноземець тощо [2, с. 127]).

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення виражається у відношенні порушника до скоєного. Суб'єктивна сторона визначається законодавцем як вина. Вина може виражатися у формі умислу (коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків) або необережності (коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити). Наявність умислу необхідна у всіх випадках, коли порушується справа про адміністративне правопорушення, яке може бути вчинено тільки навмисне.

Суб'єктивна сторона порушення, крім вини, включає також, мету і мотиви скоєних правопорушником протиправних дій. Ці елементи конкретизують та поглиблюють розуміння відношення фізичної особи-порушника до скоєного.

Підкреслимо, що відсутність будь-якого із розглянутих вище елементів складу адміністративного правопорушення унеможливує притягнення до адміністративної відповідальності. В іншому разі за скоєне правопорушення винна особа зазнає адміністративного стягнення. Таким чином на практиці реалізується принцип невідворотності покарання. При цьому адміністративні покарання менш тяжкі, ніж кримінальні, оскільки адміністративна відповідальність настає за діяння менш небезпечні, ніж кримінальні правопорушення. Така відмінність між кримінальною та адміністративною відповідальністю впливає на цілі покарань в кримінальному та адміністративному праві. Основна мета адміністративного покарання пов'язана з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами (ст. 23 КУпАП). І тут дуже важливою є проблема звільнення від адміністративної відповідальності у зв'язку з крайньою необхідністю при здійсненні правопорушення. Застосовувати даний інститут звільнення від відповідальності можна лише за дійсної (а не уявної) наявності крайньої необхідності, враховуючи пред'явлення незаперечних доказів існування таких надзвичайних обставин, негативні наслідки від яких могли бути набагато серйознішими, ніж вчинене правопорушення.

Вважаємо, що призначення адміністративного стягнення у вигляді попередження видається в нинішніх умовах неефективним, оскільки процесуальне оформлення даного стягнення займає досить багато часу, а його вплив на порушника незначний. Так само ми вважаємо, що попередження не сприяє досягненню мети адміністративного стягнення, а навпаки – знецінює її. Згідно зі ст. 22 КУпАП при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. При цьому в КУпАП: по-перше, не визначені граничні рамки для визнання адміністративного правопорушення малозначущим; по-друге, не визначено виключний перелік діянь, які можуть вважатися малозначущими. На практиці такий підхід законодавця призводить до невинного лібералізму і зайвої м'якості під час визначення міри адміністративної відповідальності. Ми вважаємо, що наразі актуальною є необхідність розробки комплексу правових та організаційних заходів щодо забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання і вдосконалення адміністративно-процесуальних норм. Величезною проблемою є закриття справ про адміністративні правопорушення у зв'язку із закінченням строків притягнення до адміністративної відповідальності. Особливо це стосується транспортних правопорушень, де сторона захисту спеціально затягує судовий процес для уникнення накладення стягнення у вигляді позбавлення спеціального права – права керування транспортними засобами. Вважаємо, що ефективність адміністративної юрисдикції безпосередньо залежить від якості правозастосування законодавства про адміністративну відповідальність. Як слушно зауважує П.В. Молчанов, даний постулат полягає в дотриманні принципу індивідуалізації призначення покарання, пропорційності призначеного покарання скоєному проступку, усунення планового підходу при виявленні правопорушень, усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню, а також принципу невідворотності покарання [7, с. 37].

За час дії КУпАП до нього було внесено безліч змін і доповнень, але при цьому, більшість змін носили «косметичний» характер, уточнюючи склади окремих деліктів, види і розміри санкцій за них, вони не вирішували головного завдання – попередження адміністративних правопорушень. З огляду на наявну ситуацію назріла необхідність вирішення безлічі теоретичних і практичних проблем, що виникають при притягненні осіб до адміністративної відповідальності. Ці проблеми можна вирішити, прийнявши КУпАП у новій редакції. Такий підхід дозволить привести положення нового КУпАП у відповідність до міжнародних договорів, усунути наявні на цей час протиріччя та прогалини адміністративного процесуального законодавства.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що говорячи про підстави притягнення до адміністративної відповідальності, ми виділяємо юридичні і фактичні підстави. До юридичних підстав належать приписи норм права, що встановлюють той чи інший вид юридичної відповідальності. Фактичною підставою є факт вчинення адміністративного правопорушення. У цьому виявляється тісний взаємозв'язок і взаємозумовленість адміністративного правопорушення та адміністративної відповідальності: з одного боку, без правопорушення немає адміністративної відповідальності, а з іншого – підставою адміністративної відповідальності виступає правопорушення.

З огляду на це поняття «адміністративне правопорушення» і «адміністративна відповідальність» існують як взаємопов'язані правові категорії. Під адміністративним правопорушенням слід розуміти суспільно шкідливу, протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, посягання на права, свободи та безпеки громадян, власність, встановлений порядок управління, за яке законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

Складом адміністративного правопорушення визнається сукупність його об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують дію (бездіяльність), у формі яких виражено порушення. При цьому встановлення у кожному протиправному діянні всіх елементів та чинників, що визначають характер даного адміністративного правопорушення, дозволяє з більшою ретельністю та зі значними правовими підставами індивідуалізувати обсяг і зміст адміністративної відповідальності кожного правопорушника.

Література:

1. Адміністративное право: учебник / под ред. Л.Л. Попова. Москва : Юристь, 2005. 703 с.
2. Бахрах Д.Н. Адміністративное право: учебник для вузов. М.: БЕК, 1999. 368 с.
3. Бахрах Д.Н., Российский Б.В., Стариков Ю.Н. Адміністративное право: учебник для вузов. Москва, 2007. 816 с.
4. Калинина Л.А. Адміністративная ответственность: учебное пособие. Москва : Норма, 2009. 496 с.
5. Лук'янець Д.М. Вина як суб'єктивна підстава адміністративної відповідальності та проблеми її визначення. *Адвокат: Журнал спілки адвокатів України*, 2004. № 7. С. 3–6.
6. Любашин В.Я., Мордовцев А.Ю., Тимошенко И.В., Шапсугов Д.Ю. Теория государства и права: учебник. М., 2003. 653 с.
7. Молчанов П.В. Возбуждение дела об адміністративном правонарушении в области дорожного движения: диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.14. Москва, 2008. 214 с.

8. Николаев О.А. Суб'єкти адміністративної відповідальності за вчинення проступків у сфері безпеки дорожнього руху. *Часопис Академії адвокатури України*, 2012. № 15 (2). С. 1–6.
9. Ожегов С.И. Словарь русского языка / под ред. Н.Ю. Шведовой. 14-е изд., стереотип. Москва : Рус. яз., 1982. 814 с.
10. Российский Б.В. Адміністративная ответственность: курс лекций. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2009. 512 с.
11. Тимошенко И.В., Вова К.П. Фактическое основание адміністративной ответственности в области дорожного движения. *Северо-Кавказский юридический вестник*, 2010. № 2. С. 69–76.
12. Шиндяпина М.Д. Стадии юридической ответственности. Учебное пособие. Москва : Книжный мир, 1998. 162 с.

Рекуненко Т. А. Правонарушения как фактическое основание адміністративной ответственности

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению правонарушения как фактического основания наступления адміністративной ответственности. Рассмотрен вопрос определения понятия адміністративного правонарушения. Охарактеризованы адміністративные правонарушения. Рассмотрены основания привлечения к адміністративной ответственности за совершение адміністративного правонарушения.

Ключевые слова: правонарушение, адміністративная ответственность, основание привлечения к ответственности.

Rekunenko T. Offenses as a factual basis of administrative liability

Summary. The article is devoted to the consideration of the offense as the actual reason for the occurrence of administrative liability. Consider the issue of defining the concept of an administrative offense. The description of the administrative offense is given. The grounds for bringing administrative responsibility for the commission of an administrative offense are considered.

Key words: offense, administrative responsibility, basis of prosecution.